

Statistickí odvedli svou práci dobře

Český statistický úřad zveřejnil v polovině prosince předběžné výsledky ze Sčítání lidu, domů a bytů 2011. Předsedkyně ČSÚ **Iva Ritschelová** hodnotí jeho průběh, popisuje nejvýznamnější trendy a zamýšlí se nad tím, jak by mohlo vypadat sčítání za deset let.

Jak hodnotíte projekt SLDB? Proběhlo podle vás po technické i organizační stránce dobře?

Vloni byla realizována velmi náročná etapa projektu, která se ve velké části týkala veřejnosti. Na přípravě projektu se ale pracuje již od roku 2004 a ještě další dva roky bude probíhat zpracování výsledků. S celkovým průběhem projektu desetiletí jsem spokojená. Pracovníci ČSÚ zvládli organizaci velmi dobře. Za marketingovou a mediální kampaň jsme obdrželi prestižní cenu EFFIE, což je dobrým indikátorem kvality přípravných prací. Přes původně očekávaný odmítavý postoj veřejnosti k projektu SLDB bylo jeho celkové vyznění pozitivní. Novinkou SLDB 2011 bylo i to, že se občané vůbec poprvé v našich zemích mohli sčítat elektronicky. Jsem ráda, že tato možnost zaznamenala úspěch. Elektronicky vyplněných formulářů se sešlo 4,33 mil., což představuje 25 % z celkového množství všech sebraných formulářů. Není ale možné přehlédnout některé problémy, jako např. mediálně prezentovanou distribuci formulářů do domácností před rozhodným dnem sčítání. Všechny problémy, ke kterým došlo, i jejich příčiny a důsledky budeme pečlivě vyhodnocovat, i z hlediska přípravy sčítání v roce 2021.

Jaké zásadní nebo nové trendy sčítání přineslo?

Předběžné výsledky SLDB na jedné straně potvrdily řadu trendů v naší společnosti známých. Česká populace stárne, roste počet obyvatel, a to zejména díky imigraci cizinců do ČR. Lidé v produktivním věku opouštějí menší obce, zvyšuje se počet vysokoškoláků. To jsou trendy, které asi nikoho příliš nepřekvapily. Co ale bylo pro nás překvapivým zjištěním, že na dobrovolné otázky týkající se národnosti a náboženství odpovědělo mnohem méně lidí, než tomu bylo v roce 2001. V roce 2001 neuvědlo svou národnost pouze 173 tis. občanů, letos to bylo již 2,74 mil. obyvatel. K otázce víry se nevyjádřilo téměř pět milionů lidí, zatímco před deseti lety to byl necelý milion. Tyto fenomény nebude zkoumat statistika, ale jiné vědní disciplíny, jako je např. sociologie, aby vyhodnotily, proč tomu tak bylo. Nicméně objevil se ještě jeden velmi pozoruhodný a velmi alarmující jev – v ČR přibývá lidí, kteří nemají vzdělání.

Sama máte k oblasti vzdělávání blízko, před nástupem do ČSÚ jste působila jako rektorka Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. Jak si vysvětlujete, že na jedné straně přibývá vysokoškoláků a na druhé lidí bez vzdělání?

Zvyšování počtu vysokoškoláků souvisí s vývojem ve společnosti a se změnami v systému vysokého školství. To, že se v průběhu poslední dekády zvýšil řádově počet studentů na vysokých školách, souvisí se zavedením bakalářského stupně a také se zvyšováním kvalifikačních požadavků pro určité profese. Akcent je kladen na celoživotní vzdělávání, odstraňují se překážky u sociálně i jinak znevýhodněných lidí, aby i oni mohli studovat na vysoké škole. To vše má na zvyšování počtu vysokoškoláků nejen u nás, ale v celé Evropě nesporný vliv. Co se týká počtu lidí bez vzdělání,

„Zvyšování počtu vysokoškoláků souvisí s vývojem ve společnosti a se změnami v systému vysokého školství,“ říká předsedkyně ČSÚ **Iva Ritschelová**.

domnívám se, že jejich nárůst je do určité míry spojen s nárůstem počtu cizinců. Nicméně bude třeba tento trend podrobit důkladnější analýze a „rozklíčovat“, o jakou skupinu lidí se jedná.

Jak by podle vás mohlo vypadat sčítání v roce 2021?

Existuje několik variant, jak by příští sčítání mohlo vypadat. Domnívám se, že „klasická“ podoba sčítání již je překonána. Jednou z „evolučních“ možností je širší, ne-li plošné, využití elektronických dotazníků. Před 10 lety počítač připojený k internetu mělo 246 tis. domácností. Dle předběžných výsledků sčítání je to již 2,2 mil. domácností. Lze tedy předpokládat, že za dalších 10 let by mohla být tato forma oslovení respondentů přijatelnější. Avšak pro mě osobně je nejpřijatelnější podstatně ambicióznější varianta sčítání na základě administrativních zdrojů dat, kdy bychom byli schopni generovat výsledky častěji než jednou za dekádu a bez zatěžování občanů. Ovšem zde stojíme před otázkou, jak se budou registry státní správy v ČR do budoucna vyvíjet a jestli budou pro účely sčítání lidu, domů a bytů poskytovat data v potřebné kvalitě a rozsahu. Tomuto kroku musí předcházet odborná diskuse s představiteli zainteresovaných stran na téma, co konkrétně budeme zjišťovat, protože ne všechny současně zjišťované údaje jsou v registrech k dispozici. Je zde ale i další možnost, a to kombinace administrativních zdrojů dat s výběrovými šetřeními na omezeném vzorku populace.